

Янков Валентин Олександрович
студент III курсу
соціально-правового факультету
Національного університету «Одеська юридична академія»

ВЗАЄМОДІЯ МІЖНАРОДНОГО Й ВНУТРІШНЬОДЕРЖАВНОГО ПРАВА В АСПЕКТІ УКРАЇНСЬКОГО ЗАКОНОДАВСТВА

Співвідношення міжнародного та національного права є однією з ключових проблем у доктрині й практиці сучасного міжнародного права, яка привертає увагу науковців – представників різних правових шкіл і країн. Дослідження зазначеної проблеми дає змогу глибше розкрити сутність міжнародного права як своєрідної системи права, усвідомити взаємозв'язки, взаємодію і взаємовплив норм міжнародної та внутрішньодержавної систем права, забезпечити їхнє узгодження й реалізацію, з'ясувати роль норм національного права в рішеннях міжнародних судів та арбітражів, можливість застосування національними судами міжнародно-правових норм.

З перших самостійних кроків Україна почала розвивати нормативну базу для узгодження національного законодавства з узятими на себе міжнародними зобов'язаннями, що відбилося ще в «Декларації про державний суверенітет України». Згідно з Декларацією: «Українська РСР визнає перевагу загальнолюдських цінностей над класовими, пріоритет загальновизнаних норм міжнародного права перед нормами внутрішньодержавного права» [2]. У ній, по-перше, визнаються узвичаєні міжнародні стандарти прав людини незалежно від поділу суспільства в країні на класи; по-друге, декларується пріоритет загальновизнаних норм міжнародного права, серед яких безперечно такими є лише десять «основних принципів міжнародного права», які мають вищу юридичну силу (7 принципів Статуту ООН і прийнятої в розвиток його настанов Декларації про принципи міжнародного права 1970 року і 3 принципи із Заключного Акта Наради з безпеки і співробітництва в Європі 1975 року), перед національними нормами права. Тобто йдеться про пріоритет основних принципів міжнародного права над національним правом. Проте Декларація є не юридичним, а політичним документом, який містить норми політичного й морального змісту; є своєрідною заявою про наміри, які в майбутньому можуть бути оформлені й ухвалені відповідним чином як правові норми національного законодавства. Закон України «Про правонаступництво України», ухвалений 1991 року, визначає, що «Україна є правонаступником прав і обов'язків за міжнародними договорами Союзу РСР, які не суперечать Конституції України та інтересам республіки». У Законі йдеться про перевагу Конституції й додержання національних інтересів країни, закріплених насамперед у настановах Конституції.

У Законі України «Про дію міжнародних договорів на території України» 1991 р. говориться: «Виходячи з пріоритету загальнолюдських цінностей, загальновизнаних принципів міжнародного права, прагнучи забезпечити непорушність прав і свобод людини... Верховна Рада постановляє: встановити, що укладені і належним чином ратифіковані Україною міжнародні договори становлять невід'ємну частину національного законодавства України і застосовуються в порядку, передбаченому для норм національного законодавства». У преамбулі до статті йдеться про пріоритет загальновизнаних принципів міжнародного права, а в міжнародному праві пріоритет таких імперативних норм щодо інших є дійсно загальновизнаним. Проте законодавець не визначає їхнього пріоритету стосовно норм національного права [1, с. 278].

Центральне закріплення проблеми співвідношення міжнародного й конституційного права знаходимо в статті 9 Основного Закону України: «Чинні міжнародні договори, згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України, є частиною національного законодавства України. Укладання міжнародних договорів, які суперечать Конституції України, можливе лише після внесення відповідних змін до Конституції України» [3].

Важливим для зовнішньополітичної діяльності незалежної країни є конституційне визнання й додержання загальновизнаних принципів і норм міжнародного права, про що йдеться в статті 18 Конституції України: «Зовнішньополітична діяльність України спрямована на забезпечення її національних інтересів і безпеки шляхом підтримання мирного і взаємовигідного співробітництва з членами міжнародного співтовариства за загальновизнаними принципами та нормами міжнародного права». Конституційні настанови статей 9 та 18 гарантують виконання Україною своїх міжнародно-правових зобов'язань і поваги до загальновизнаних принципів та норм міжнародного права як на міжнародному, так і на національному рівнях.

Отже перш ніж у Конституції України відбулося закріплення основ співвідношення міжнародного й національного права, вітчизняна нормативна база суттєво еволюціонувала в розгляді цього питання. Якщо Декларація про державний суверенітет України проголошувала пріоритет загальновизнаних норм міжнародного права перед нормами внутрішньодержавного права, то вже наступні нормативно-правові акти почали надавати перевагу національному праву над міжнародним, що практично реалізувалася через інкорпорацію міжнародних норм до внутрішнього права України. Основний Закон держави втілює напрацювання попередніх років у своїх статтях, закріпивши найвищу юридичну силу за собою. Незважаючи на низку нерозв'язаних питань взаємодії міжнародного права з

національним, Україна виконує свої міжнародно-правові зобов'язання, відповідаючи принципам міжнародного права.

Список використаних джерел:

1. Буткевич В.Г., Мицик В.В., Задорожній О.В. Міжнародне право. Основи теорії: Підручник / За ред. В.Г. Буткевича. – К.: Либідь, 2002. – 608 с.
2. Декларація про державний суверенітет України від 16.07.1990 № 55-ХІІ [Електронний ресурс] // Сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/55-12> – Дата доступу: 5.10.2017.
3. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР [Електронний ресурс] // Сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> – Дата доступу: 5.10.2017

Науковий керівник: к.ю.н., доцент Мануїлова К.В.